

PROGRAMMAPLAN

AMSTERDAM 750

Programmabureau Amsterdam 750,

15 december 2022

VOORWOORD

In 2017 riep de gemeenteraad het college op om de voorbereidingen te starten voor de viering van het 750-jarig bestaan van de stad en de opdracht luidde om dit ‘groots te vieren.’ Dit gebeurde mede naar aanleiding van het werk van Stichting Amsterdam 750, een burgerinitiatief dat sinds 2009 samen met Amsterdammers heeft gewerkt aan de ontwikkeling van ideeën voor de viering in 2025. De gemeenteraad heeft in 2020 het programmaplan voor de viering vastgesteld. U leest nu de geactualiseerde versie van dit plan. De eerste versie werd geschreven in coronatijd en was aan herziening toe. De actualisatie van het programmaplan heeft met name betrekking op de vaststelling van de subsidieregeling Kunst & Cultuur Amsterdam 750. Na overleg met Manifesta is overeengekomen dat de voor deze organisatie gereserveerde middelen zullen worden aangewend voor een alternatief, door de lokale sector te ontwikkelen programma. Ook de verdieping van de programmalijsen is verwerkt in deze geactualiseerde versie van het programmaplan. Zo zijn de randvoorwaarden voor organisatie en financiën uitgewerkt en geïmplementeerd en zijn de volgende uitgangspunten gedefinieerd: ruimte voor jong talent, nieuwe verbindingen tot stand brengen en blijvende nalatenschappen creëren. De basis van het oorspronkelijke programmaplan is ongewijzigd.

De afgelopen twee jaar stonden in het teken van het betrekken en op weg helpen van talloze initiatiefnemers. Mensen met grote en kleine ideeën, instellingen die willen programmeren in het teken van Amsterdam750, film- en documentairemakers, podcastmakers en augmented reality –ontwikkelaars, mensen met vergezichten en

buurtverbeteraars, jongeren en ouderen. Heel veel mensen zien het jubileumjaar als een moment om iets te vieren, stil te staan bij ontwikkelingen die noodzakelijk zijn of nog gekeerd kunnen worden, hun buurt in het zonnetje te zetten en wat dies meer zij.

De komende tijd bouwen we met verbeeldingskracht, creativiteit en ondernemingszin aan een jubileumjaar voor deze prachtige stad die bruist als nooit tevoren. Een ‘kernstad’ in het hart van de metropool waar het gonst van de ondernemingszin, van bedrijven die zich verbonden weten met stad en regio, van jongeren die er toekomst, werk en dromen vinden. Van vrijdenkers, orthodoxen, conservatieven en progressieven die zich er thuis- en geïnspireerd voelen. Tegelijkertijd weten we allemaal dat een groeiende groep Amsterdammers getroffen wordt door armoede, stijgende energieprijzen, inflatie, een hardvochtige woningmarkt en een overall maatschappelijk klimaat dat voor velen het karakter van een ratrace heeft. Juist in lastige tijden is vieren belangrijk.

Amsterdam, hoe begon het ook alweer?

Op 27 oktober 1275 tekende de graaf van Holland Floris V, een document waarmee hij een vrijstelling van tolbetalingen toekende aan ‘de lieden die nabij de Amsteldam wonen. Toen in de negentiende eeuw werd vastgesteld dat dit document het oudst bekende en bewaarde document is waarin naar Amsterdam wordt verwezen, besloot men in 1875 voor het eerst aandacht te besteden aan ‘de verjaardag’ van de stad. In 1925 werd deze dag uitgebreider gevierd. Daarmee was een traditie geboren.

Op 27 oktober 1975 bestond Amsterdam 700 jaar. Die verjaardag werd in de stad grootschalig gevierd. Het hele jaar door waren er evenementen, tentoonstellingen en voorstellingen gewijd aan het stadsjubileum. Buurthuizen en speeltuintjes werden opgeknapt, alle nieuwgeborenen kregen 700 dubbeltjes en alle zieken kregen die dag een fruitmand. De viering had een tamelijk nostalgisch karakter.

Het Amsterdams Historisch Museum opende zijn deuren in het voormalig burgerweeshuis en bij de eerste editie van SAIL stond de maritieme roem van de stad centraal. In de RAI werd het historisch centrum van de stad nagebouwd. Een populair evenement waar talloze (voormalige) Amsterdamse gezinnen op af kwamen.

Vier kilometer verderop, in een deel van het echte historische centrum, de Nieuwmarktbuurt, was de sfeer minder ontspannen. Bewoners, monumentenbeschermers en activisten vochten al jaren tegen de sloop van de buurt ten behoeve van de metrolijn en een vierbaansweg door het centrum. 'Na 700 jaar, Amsterdam slooptklaar' stond erop een spandoek te lezen. Helaas beperkte het gevecht zich niet tot de inzet van spandoeken en liepen de demonstraties uit op geweld, waarbij actievoerders en politieagenten gewond raakten. De acties brachten wel een kentering teweeg waardoor grote delen van de binnenstad voor sloop werden behoed. Aan de andere kant van de nog te bouwen metrolijn, in de Bijlmer, besloot een groepje gemigreerde Surinaamse rijksgenoten (Suriname zou op 25 november van dat jaar onafhankelijk worden) op de grote grasvelden tussen de fonkelnieuwe flats een voetbaltoernooitje te organiseren; de geboorte van het Kwaku Festival.

Hoewel Amsterdam 700 rumoerig verliep, keek het stadsbestuur toch terug op een geslaagde viering. Onder Amsterdammers was hernieuwde trots op de stad ontstaan, er was meer saamhorigheid in de wijken en meer internationale bezoekers en pers wisten Amsterdam te vinden. De viering van Amsterdam 700 in 1975 was pas de derde keer dat er bij een jubileum werd stilgestaan.

Amsterdam 750 jaar

Het wezen van Amsterdam is de belofte van vrijheid. Het is de belofte vrij te zijn van geloofsvervolging en gewetensdwang, van

vooroordelen en moraal. Het is de vrijheid om jezelf te zijn, je eigen identiteiten te kiezen, zelf te bepalen met wat en wie je je verbonden voelt.

Die vrijheid is door de eeuwen heen gepaard gegaan met gemeenschapszin en plichtsbesef. De elite, de goeude burgerij en het 'gewone volk', waren van elkaar afhankelijk. Zij hielden elkaar vanuit welbegrepen eigenbelang in toom en brachten elkaar -soms na conflict en strijd- vooruit. Zo ontstond een sociaal weefsel dat Amsterdam nog steeds kenmerkt. In veel buurten wonen rijk en arm dicht bij elkaar, uitgebreide publieke voorzieningen halen de scherpste kantjes van maatschappelijke tegenstellingen af. Weliswaar niet voor het eerst, maar de laatste jaren dreigt dit weefsel aangetast te raken. Al voor de uitbraak van de coronacrisis nam de ongelijkheid toe en begon de onderlinge verbondenheid onder druk te staan. Rijke, dikwijls internationaal georiënteerde inwoners binnen de ring, komen verder af te staan van de vaak kwetsbaardere inwoners in de nieuwere wijken buiten de ring. De toevloed van internationale bezoekers leidt ertoe dat vooral de bewoners in de oude binnenstad zich onthecht voelen en zich niet meer kunnen herkennen in 'hun' stad.

De coronacrisis heeft de toegenomen ongelijkheid en afstand tussen inwoners bevestigd. De viering zal daarom ook in het teken moeten staan van het vergroten van gelijke kansen. Er is in de samenleving en bij het stadsbestuur een breed gedragen, partijpolitiek overstijgend verlangen om de onderlinge verbondenheid te versterken tussen groepen, tussen verschillende delen van de stad, tussen stad en regio en tussen stad en land.

Programmaplan Amsterdam 750

Dit voor Amsterdam 750 geschreven programmaplan schetst de doelstellingen en uitgangspunten van de viering en hoe deze samen

met Amsterdammers, het bedrijfsleven, culturele instellingen en andere partners verwezenlijkt kunnen worden. Het college geeft prioriteit aan projecten die van blijvende waarde zijn voor de stad. Bestaande evenementen waaronder SAIL die hun oorsprong vinden in 1975, krijgen een speciaal karakter. Komende evenementen die aansprekend moeten zijn voor uiteenlopende groepen Amsterdammers zoals sportevents, culturele manifestaties, activiteiten op wijk- of buurtniveau of de (her) opening van iconische gebouwen, zullen bijdragen aan de duurzame versterking van de stad.

Amsterdam is divers en internationaal en heeft ruim 875.000 inwoners: kinderen, ouderen, expats, studenten, vrijwilligers, ambtenaren, ondernemers, dokters, postbodes, vaders en moeders, onderwijzers, enz. Samen maken ze de stad tot wat het is. Hoe verschillend ze ook zijn, en in welk stadsdeel ze ook wonen, bijna allemaal voelen ze zich Amsterdammer en hebben ze hart voor hun stad. Het programmabureau Amsterdam 750, de gelijknamige stichting en de gemeente laten in gedrag en acties zien dat ze continu de cirkel groter maken en dat alle deelnemers open en nieuwsgierig opereren. In de samenstelling van het programmabureau en de stichting Amsterdam 750 is representatie goed geborgd. Toegang tot en deelname van zoveel mogelijk mensen aan de viering is een belangrijk uitgangspunt. Alleen zo kunnen alle inwoners zich in 2025 mede-eigenaar voelen van de viering en van de stad. Omdat Amsterdam onlosmakelijk verbonden is met de metropoolregio, maar ook met het rijk en Europa, geldt dit ook voor Amsterdammers die de stadsgrenzen overstijgen.

De doelstellingen van Amsterdam 750 moeten terug te zien zijn in de manier waarop het programma voor de viering tot stand komt. Zo heeft de in 2021 opgerichte Stichting Amsterdam 750 een cruciale rol bij het beoordelen en subsidiëren van initiatieven. De bottom-up-werkwijze van de stichting draagt bij aan het vergroten van de kring

van betrokkenen. We streven naar een zo breed mogelijke representatie en dagen iedereen uit om samen te werken met onbekenden en jong talent een kans te bieden.

Doelgroepen van Amsterdam 750 zijn:

- Alle Amsterdammers uit de stad en de regio.
- Mensen die een band met de stad hebben (door werk, familie of historisch gegroeid) uit binnen- en buitenland.
- Bedrijven, instellingen en hun werknemers in Amsterdam en de Metropoolregio (MRA)

Communicatie

Cruciaal ter voorbereiding en uitvoering van het jubileumjaar is communicatie. Om de viering tussen de oren van de Amsterdammers te krijgen bouwen we de communicatie langzaam op, wordt zowel de opening van het jubileumjaar (27 oktober 2024) als de verjaardag op 27 oktober 2025 aanbesteed en wordt de City dressing ontworpen en voorbereid. Met amsterdam&partners wordt gewerkt aan een communicatiestrategie, om zoveel mogelijk Amsterdammers en bezoekers die al in Amsterdam zijn te betrekken en te informeren. Communicatie richt zich op Amsterdammers in de stad en de regio, Nederlanders en er wordt nagedacht over manieren om Amsterdammers die in het buitenland wonen te betrekken.

In dit programmaplan is de nadruk gelegd op visie en inhoud, doelen en doelgroepen, organisatie en werkwijzen. De komende tijd breekt de fase aan van definitieve besluitvorming over invulling van het programma waarna de realisatie van het programma start. Dat geldt ook voor het in kaart brengen van potentiële risico's.

INHOUD	
VOORWOORD.....	2
INHOUD.....	5
1. INHOUDELIJKE PROGRAMMALIJNEN	6
1.1 Programmalijn 1: Het verhaal van Amsterdam	6
1.2 Programmalijn 2: Een Nieuwe Kaart.....	7
1.3 Programmalijn 3: De stad maken we samen	8
2. SAMENWERKINGS VERBANDEN	9
2.1 Hoe het allemaal begon	9
2.2 Bouwen aan een netwerk.....	10
2.2.1 SAIL.....	10
2.2.2 Mensen Maken Amsterdam (MMA).....	10
2.2.3 Stichting Amsterdam 750	11
2.2.4 Waag	11
2.2.5 Kunst en Cultuurprogramma	12
3. GOVERNANCE AMSTERDAM 750.....	13
4. PROGRAMMA BEGROTING.....	13
5. BIJLAGEN.....	15
Bijlage 1: Organogram governance Amsterdam 750.....	15
Bijlage 2: Organogram governance - voorbeeldproject	16

1. INHOUDELIJKE PROGRAMMA LIJNEN

Het programma van Amsterdam 750 kent drie inhoudelijke lijnen. Deze zijn de uitdrukking van de doelstellingen die het college met de viering beoogt. De lijnen vertonen samenhang en bieden ruimte aan verschillende mensen, groepen, boodschappen en vormen. Initiatieven en projecten van de gemeente en vooral van Amsterdammers en organisaties sluiten aan op één of meerdere lijnen en de uitgangspunten van Amsterdam 750: het creëren van blijvende nalatenschappen (materieel, immaterieel), het tot stand brengen van nieuwe verbindingen en ruimte geven aan jong, lokaal talent.

1.1 Programmalijn 1: Het verhaal van Amsterdam

Met de programmalijn 'Het verhaal van Amsterdam' nodigen we de stad uit zich opnieuw te presenteren. Onze geschiedschrijving, de inrichting van de openbare ruimte en uitingen van onze identiteit zijn lang eenzijdig geweest: het was vooral de geschiedenis van de elite die haar prestaties en overwinningen in steen beitelde en liet opschrijven. Vaak is het echter juist de volksgeschiedenis die Amsterdam haar kleur geeft. Zo lijkt het verhaal van de Nieuwmarktbuurt op het eerste gezicht bekend. Oudere Amsterdammers hebben de beelden van de protestacties vaak nog vers in het geheugen. Jongere generaties zullen misschien weleens

foto's hebben gezien. Fanatieke krakers tegenover een grote politiemacht. Woedende burgers tegenover regenteske bestuurders. Toch heeft het verhaal als we een beetje uitzoomen ons veel meer te vertellen over de geschiedenis en identiteit van Amsterdam.

De Nieuwmarkt, een buurt die van de rand van de stad uitgroeide tot een levendige volkswijk met veel joodse bewoners. Waar Chinese migranten bedrijfjes en ondernemingen opzetten die generaties zouden worden doorgegeven en Surinaamse migranten veel Amsterdammers er kennis lieten maken met Jazz. Toen de stad uitbreidde en ruimte wilde maken voor de auto en de metro, werd de buurt het episch centrum van een zoektocht en een worsteling van de stad om zich aan te passen aan een nieuw tijdperk en de veranderingen die op haar afkwamen. Een worsteling die zich op straat afspeelde, op krantenpagina's en in het stadhuis. Buiten het oog van de media en de meeste bestuurders werd buiten het centrum ook geschiedenis gemaakt. Migrantenvochten een plek in de oude arbeidersbuurten, de tuinsteden en de Bijlmer. De noorderlingen vochten voor het voortbestaan van hun scheepswerven. De Jordanezen zochten ruimere woningen in Purmerend en Almere. Hun verhalen zijn onze geschiedenis. Hun iconen zijn de iconen van de stad. Het is de jonge geschiedenis van de stad die soms nog teveel verborgen blijft in de buurten waar deze zich afspeelde en in de hoofden van de mensen die er direct bij betrokken waren.

Dat geldt voor de geschiedenis van de Nieuwmarktbuurt, van Floradorp, van Ajax, van marktkooplui tot feministen. Maar het is ook de geschiedenis van de migranten en de geloofsgemeenschappen die zich sinds eeuwen in Amsterdam vestigen, ondernemingen zijn gestart, buurten hebben veranderd, kerken, synagogen, moskeeën en andere gebedshuizen hebben gebouwd. Verschillende musea zijn de afgelopen jaren al begonnen aan een inhaalslag. Hierdoor is er veel meer aandacht gekomen

voor het slavernijverleden en de koloniale geschiedenis van de stad. Een door de gemeente geïnitieerd nationaal museum slavernijverleden zal ervoor zorgen dat deze aandacht een blijvend karakter krijgt.

Ook andere ontwikkelingen gerelateerd aan ons verleden verdienen meer aandacht en erkenning in het openbare leven van de stad. Enkele voorbeelden: Het Amsterdam Museum start binnen afzienbare tijd met een grote renovatie en zal na enkele jaren heropenen in het voormalig Burgerweeshuis aan de Kalverstraat. In het vernieuwde stadsmuseum is ruime aandacht voor verhalen van Amsterdammers die recht doen aan de diversiteit van de stad, onder meer in kaart gebracht door het omvangrijke meerjarige onderzoeks-, verzamel- en presentatieproject 'Collecting the City'. Gedurende de verbouwing van het museum zijn collectie en tentoonstellingen op meerdere plekken in de stad te zien. De nieuwe Meervaart vormt het hart van het zelfbewuste Nieuw-West. Voor zowel het Amsterdam Museum als de Meervaart geldt dat zij pas na 2025 opengaan in hun nieuwe gedaante. Wel zullen zij actief programmeren in het jubileumjaar. Met de versterking van het Joods Historisch Kwartier benadrukken we de belangrijke joodse identiteit van de stad.

Er bestaan veel perspectieven op Amsterdam die lang niet allemaal vertegenwoordigd zijn in het overgedragen erfgoed en de verhalen en tradities daar omheen. Terwijl juist veelzijdigheid recht doet aan de grote sociale en culturele diversiteit van de stad. Centraal staan mensen en hun perceptie van een plaats. Amsterdam is constant in beweging. De cultuur van de buurt, de kwaliteit van de leefomgeving en processen zoals migratie, gentrificatie en de impact van het koloniale verleden, hebben invloed op hoe mensen

zich verhouden tot elkaar, tot een plaats en bepalen mede of zij zich er kunnen thuis voelen.

We willen de 750-jarige geschiedenis van Amsterdam als vrijplaats zichtbaar maken met de hoogtepunten, maar ook met de dieptepunten die er waren. Het gemeentearchief, onderwijsinstellingen en andere onderzoekers worden uitgedaagd hiermee aan de slag te gaan. Met de programmalijn 'Het verhaal van Amsterdam' worden projecten, geschiedenissen, boeken, films, kunstprojecten, voorstellingen en tentoonstellingen ondersteund, geïnitieerd, gestimuleerd en gefaciliteerd.

1.2 Programmalijn 2: Een Nieuwe Kaart

De viering van Amsterdam 750 jaar markeert een bijzonder moment. Een moment om 750 jaar terug te blikken, maar ook de kans om vooruit te kijken. We staan wereldwijd voor grote transitieopgaven die ons dwingen na te denken over hoe we onze omgeving doorgeven aan volgende generaties. Denk aan klimaataanpassing, toenemende ongelijkheid, digitalisering etc. We moeten onze houding veranderen van passieve waarnemers naar actieve deelnemers in het vormgeven van de toekomst. Net zoals we de geschiedenis schrijven, moeten we ook de toekomst schrijven.¹

Hoe ziet de toekomst van de stad Amsterdam eruit? De komende 10, 50 of 750 jaar? Wat voor stad laten we na aan onze kleinkinderen? Hoe creëren we de toekomst die we willen? Hoe geven we deze toekomst samen vorm? En hoe nemen we de Amsterdammer mee in deze transitie?

De toekomst van de stad kan alleen samen gemaakt worden. Amsterdam is door de eeuwen heen een stad geweest die

¹ Michiel Schwarz – Essay 'Toekomst is een Werkwoord'

mogelijkheden tot verandering van denken en innovatie biedt. Alle Amsterdammers worden uitgenodigd mee te denken en te praten over de grote vraagstukken van de komende decennia. Een grote rol is hierin weggelegd voor de kracht van verbeelding. Verbeelding zet een samenleving in beweging. Het leert je omgaan met verandering, het daagt je uit om met nieuwe ogen naar de werkelijkheid te kijken en zo een open blik op de toekomst te bieden en deze meer concreet te maken. Zo kunnen we ons een toekomst voorstellen om samen een gedeelde toekomst te bouwen.

Amsterdam 750 wil een bijdrage leveren aan het gesprek over de transitie naar een duurzame, sociale en digitale toekomst. Door Amsterdammers mee te nemen in de veranderingen die eraan komen, door het grote te vertalen naar het lokale, door partijen samen te brengen rondom de grote transitieopgaven, door met de verbeelding te inspireren tot kansrijke oplossingen en vernieuwende perspectieven op de toekomst. Met de programmalijn Een Nieuwe Kaart wordt ingezet op projecten waarbij het gezamenlijk verkennen van de toekomstige stedelijke ontwikkelingen centraal staat. Initiatiefnemers en betrokkenen zowel in de stad als vanuit de gemeente, worden gestimuleerd om hiermee aan de slag te gaan en in het kader van Amsterdam 750 jaar duurzame nalatenschappen te creëren.

In de eenentwintigste eeuw is stedelijke ontwikkeling duurzaam, sociaal en digitaal. Dat vindt zijn weerslag in de projecten die in het kader van de programmalijn Een Nieuwe Kaart ontwikkeld worden. Van een duurzame, groene stadsstraat (Knowledge Mile Park) tot een inclusieve digitale publieke ruimte (Amsterdam Time Machine), van een biënnale waar ontwerpen van de toekomst worden getoond tot een toekomstbestendig landschap rond de stad. Op verschillende wijzen wordt de Amsterdammer meegenomen in de verbeelding van hun toekomst en in de transitie daarnaartoe.

1.3 Programmalijn 3: De stad maken we samen

Als de acties en rellen in de Nieuwmarktbuurt van de jaren '70 iets waren, dan wel een gevecht om de vraag: Van wie is de stad? Bewoners en activisten wezen op regenten die boven hun hoofden besluiten namen, terwijl de bestuurders met het gelijk van de democratische genomen besluiten zwaaiden. Bovendien waren de Bijlmerbewoners goede verbindingen met de stad beloofd. Met discussies rondom de betaalbaarheid van woningen en de drukte in de stad leeft deze vraag weer op.

Amsterdam is, een aantal ernstige incidenten ten spijt, gezegend met relatief sterke democratische instituties en een goed ontwikkelde rechtsstaat. De macht wordt door volksvertegenwoordigers en een vrije pers goed gecontroleerd en burgers staan niet machteloos wanneer de overheid hun rechten schendt. Toch is er in onze samenleving veel onrust en bezorgdheid over het functioneren van onze (lokale) democratie. De formele democratische instituties alleen, geven niet afdoende toegang.

De historicus Maarten Prak schreef in zijn boek *Citizens Without Nations* over het stedelijk burgerschap dat in Amsterdam en vele steden wereldwijd bestond voor de Franse Revolutie en de invoering van burgerschap. In Amsterdam waren gildes, schutterijen en liefdadigheidsorganisaties onmisbaar voor het openbare leven in de stad. Deze organisaties hadden vaak hun eigen rituelen, iconen en symbolen. Zij voelden zich verbonden met hun ambacht, hun wijk of de armen, maar daarbij organiseerden zij ook hun verbondenheid met de stad. Let wel, deze organisaties organiseerden ook mede de ongelijkheid die deze tijd kenmerkte. Arme mensen kregen weinig kans om zich te ontwikkelen, vrouwen hadden bitter weinig te zeggen in dit systeem en mensen die van buiten kwamen, de verkeerde religie aanhingen of de verkeerde afkomst hadden, werden vrij systematisch buiten deze instituties

gehouden. Toch kunnen ook nu beroepseer, buurtchauvinisme en saamhorigheid drijfveren voor burgerschap zijn.

De gildes en schutterijen vinden we nu terug in de vele buurtorganisaties, verenigingen en netwerken. Sommigen bestaan al heel lang en weten de weg naar de bestuursmacht makkelijk te vinden, anderen hebben zich pas gevormd en zijn nog niet duidelijk zichtbaar. In armere buurten zijn informele maatschappelijke organisaties actief die dichter bij de bewoners staan, dan de gemeente dat ooit zou kunnen.

Met Amsterdam 750 willen wij vormen van ‘mede-eigenaarschap’ zichtbaar maken en versterken. Het verbond tussen bestuur en burgerschap is één van de fundamenteën van het succes van onze stad. Door de gestage influx van nieuwe groepen door de eeuwen heen kreeg de stad haar energie en identiteit. De vertegenwoordigers van deze groepen voelden zich al snel Amsterdammer en wilden iets terug doen voor de stad. Dit werd gerealiseerd in de vorm van gebouwen of infrastructuur, de oprichting van universiteiten en ziekenhuizen, maar ook door het introduceren van fondsen en het ondersteunen van nieuwe ideeën, het opzetten van bedrijven en het binnenhalen van exotische nieuwigheden die bij succes snel tot gemeengoed gingen behoren. Deze mate van gemeenschapszin, inclusief het welbegrepen eigenbelang, is vandaag de dag niet altijd meer vanzelfsprekend onder (succesvolle) Amsterdammers.

Het mede-eigenaarschap van de stad Amsterdam moet daarom worden versterkt. Er wordt steeds gekeken naar het verbreden van de cirkel en het samenwerken met onbekende mensen.

Bewoners, ondernemers en instellingen tonen grote betrokkenheid bij Amsterdam, de sociale ontwikkeling en de kunst en cultuursector. Met de programmalijs ‘De stad maken we samen’

bieden wij hen de gelegenheid om via Stichting Amsterdam 750, Mensen Maken Amsterdam (MMA) of anderszins, ideeën aan te dragen én uit te (laten) voeren die kunnen leiden tot een betere straat, buurt of stad. In het hoofdstuk Samenwerkingsverbanden wordt hier nader op ingegaan.

2. SAMENWERKINGS VERBANDEN

2.1 Hoe het allemaal begon

Sinds 2011 organiseerde de oorspronkelijke stichting Amsterdam 750 jaar activiteiten ter voorbereiding op het jubileumjaar 2025. Paul Scheffer introduceerde vanuit de Wibautleerstoel een serie Amsterdamlezingen over Amsterdam 750. In navolging van ambtswoninggesprekken bracht de stichting in 2012 100 professionals bij elkaar om te brainstormen over het stadsjubileum. De volgende dag kopte Het Parool: 'Barstensvol ideeën, op naar het jaar 2025'. Daarna volgden zes bijeenkomsten op verschillende locaties in de stad waarin toekomstscenario's werden gemaakt. Eind april 2014 ontving het toenmalige college van burgemeester en wethouders het resultaat in de vorm van een boek vol ideeën voor 2025.

Sindsdien organiseerde de stichting samen met Pakhuis de Zwijger een jaarlijks programma met telkens een feestelijke bijeenkomst op 27 oktober, de verjaardag van Amsterdam. Elke verjaardag gaf een bijzondere Amsterdammer een 'Amsterdamlezing'. Ook was er een 'Club van 750' waarvan iedere inwoner lid kon worden. Tegen een

geringe jaarlijkse vergoeding wisselden de leden ideeën uit en droegen zo bij aan de ideevorming rond de toekomst van Amsterdam. Tegelijkertijd werkte de Amsterdam Economic Board (AEB) aan vijf maatschappelijke vraagstukken die zij in 2025 tot een oplossing wil brengen en in 2017 kwam de Amsterdamse Ondernemers Vereniging Oram met een 'Blauwdruk voor de Derde Gouden Eeuw'. Tijdens de viering van haar eeuwfeest presenteerde voorzitter Paul Wevers dit boek aan wethouder en locoburgemeester Kajsa Ollongren. Daarin schetsten de ondernemers een toekomstbeeld van 'een gezond Amsterdam waar iedereen zich optimaal kan ontplooien'. Zo zijn er inmiddels tal van organisaties die actief nadenken over de toekomst van stad en regio en hieraan een bijdrage willen leveren.

Stichting Amsterdam 750 jaar is opgevolgd door een nieuwe stichting. Het college wil met de nieuwe stichting voortbouwen op de ideeën en het enthousiasme die eerder gegenereerd zijn. Om alle ideeën van burgers, politiek en ondernemers recht te doen, is brede, onorthodoxe samenwerking nodig. Dit overstijgt de Stopera. Amsterdam is immers een eigenwijze stad. De gemeente, de huidige stichting Amsterdam 750, talloze initiatiefnemers, bedrijven en buurtinitiatieven, worden daarom samengebracht om op weg naar het jubileumjaar (2024-2025) samen te werken en blijvende nalatenschappen te creëren.

2.2 Bouwen aan een netwerk

Door samen te werken met organisaties zoals SAIL, de buurtfondsen van Mensen Maken Amsterdam (MMA), Stichting Amsterdam 750 en Waag, bouwen we aan een stadsdeel- en stad overstijgend netwerk waarbij partijen uit binnen- en buitenland kunnen aanhaken.

SAIL, MMA, Stichting Amsterdam 750 en Waag zijn al bezig met een of meer van de drie programmalijnen en handelen in de geest

van blijvende impact en herinneringen nalaten. Het programmabureau is met hen in gesprek over de vraag hoe we partijen in de stad zo breed mogelijk kunnen laten deelnemen. Daarnaast worden gesprekken gevoerd met grote instellingen en (festival)organisatoren zodat zij, indien gewenst, hun programmering op Amsterdam 750 kunnen laten aansluiten. Aanvullend verbindt het programmabureau continu verschillende initiatieven en individuen met plannen voor het jubileumjaar of in aanloop daarnaartoe. De viering van het 750-jarig bestaan van de stad krijgt ook internationale allure.

Hieronder wordt een korte toelichting gegeven op de vier organisaties -SAIL, MMA, Stichting Amsterdam 750 en Waag- die reeds actief zijn voor '750'. Daarna wordt stilgestaan bij het programmaonderdeel kunst en cultuur.

2.2.1 SAIL

SAIL is een van de nalatenschappen van 700 jaar Amsterdam en bestaat in 2025 50 jaar. Helaas is de editie van 2020 in verband met het coronavirus geannuleerd. Het college heeft aangegeven om met SAIL van de uitgestelde 10e editie een speciale 750 editie te willen maken. Gezamenlijk wordt onderzocht waar en hoe de verbinding kan worden gemaakt met de programmalijnen van Amsterdam 750. Te denken valt aan SAIL die de hele MRA bestrijkt en thema's uit de programmalijnen vertaalt naar publieksactiviteiten aan boord en op en rond de Tall Ships. Dit zal leiden tot een grotere cirkel van mogelijkheden, stakeholders en partnerships die impact maakt: Iedereen is welkom en kan aansluiten.

2.2.2 Mensen Maken Amsterdam (MMA)

Stichting Mensen Maken Amsterdam helpt de buurtfondsen in Amsterdam bij het uitvoeren van hun aanvraagprocedure,

besluitvorming, communicatie en fondsenwerving. De buurtfondsen ondersteunen initiatieven van, voor en door bewoners die een bijdrage willen leveren aan hun buurt, straat of stad. Actieve betrokkenheid, buurtgeluk en versterking van de sociale samenhang staan centraal. De buurtfondsen zijn laagdrempelig en snel en verdelen bedragen tot € 1.500,- per initiatief of project. De besluitvorming is volledig in handen van de betrokken bewoners. Iedere Amsterdammer kan wat vragen en iedere Amsterdammer kan wat geven.

Actief in de stad sinds 2015, verzelfstandigde MMA zich in 2019 en bedienen de buurtfondsen inmiddels de gehele stad. Over de hele wereld zijn er voorbeelden van community foundations, van Toronto tot Boekarest, en ook Amsterdam heeft nu een eerste en eigen community foundation. De bedoeling is om een sterker en bekender MMA met buurtfondsen in alle zeven stadsdelen na te laten aan de stad.

Het programmabureau werkt intensief samen met MMA. De groei wordt nauwgezet gemonitord en door de inzet van een professionele fondsenwerver is er serieuze aandacht voor het bereik van de fondsen onder particulieren en bedrijven. Naast gemeentelijke subsidie, ontvangt MMA ook bijdragen van vele fondsen, bedrijven en bewoners in de stad. Bij de subsidieverlening heeft Amsterdam 750 als eis gesteld om juist buiten de kring van usual suspects te groeien. Het oudste buurtfonds van MMA, Fonds voor Oost, laat zien dat dit mogelijk is.

2.2.3 Stichting Amsterdam 750

Eind 2021 is Stichting Amsterdam 750 opgericht. Het doel van de stichting is om zoveel mogelijk Amsterdammers te betrekken bij de viering. Met het oog op dit doel, voert de stichting namens het college een subsidieregeling uit om initiatieven die verband houden

met het jubileumjaar te ondersteunen. Op grond van de regeling kunnen Amsterdammers subsidie aanvragen voor € 10.000, € 20.000 of € 50.000,-.

Voorwaarden voor subsidie zijn onder meer dat moet worden samengewerkt, dat sprake is van cofinanciering en dat de activiteit ook ná 2025 nog van waarde is voor de stad. Aanvragers kunnen op vele terreinen (cultureel, sociaal, sportief etc.) en voor uiteenlopende doelgroepen initiatieven ontwikkelen. Het bestuur van de stichting is onafhankelijk en laat zich bij de beoordeling van subsidieaanvragen bijstaan door een Adviesraad. Deze raad bestaat uit een roulerende pool van Amsterdammers met uiteenlopende expertisegebieden.

Om zo goed mogelijk in te kunnen spelen op behoeften in de stad, is ervoor gekozen om de subsidie op weg naar 2025 te verstrekken in acht rondes. Elk stadsdeel en stadsgebied Weesp komt tussen 2022 en 2024 aan bod in een subsidieronde. In het najaar van 2024 is er nog een algemene ronde voor alle Amsterdammers en Weespers.

Stichting Amsterdam 750 heeft een bestuur bestaande uit een creatief directeur en een zakelijk leider. Het bestuur wordt gecontroleerd door een Raad van Toezicht met vijf leden, inclusief de voorzitter. Middels het jaarverslag legt het stichtingsbestuur verantwoording af aan het college en de gemeenteraad over het inhoudelijk en financieel gevoerde beleid.

2.2.4 Waag

Amsterdam is een pionierende stad als het gaat om het digitale domein. Amsterdammers hebben de basis gelegd voor het publieke internet in 1993. De stad loopt voorop als het gaat om het borgen van maatschappelijke waarden en digitale burgerrechten bij de

steeds verder voortschrijdende digitalisering met sensoren en algoritmen. De borging van maatschappelijke waarden vertaalt zich de komende jaren in de ontwikkeling van een digitale publieke ruimte waar het voor burgers overzichtelijk, veilig en inclusief is. Voorbeelden van toepassingen binnen de digitale publieke ruimte zijn burgerparticipatie bij stedenbouwkundige planning (van woningen, maatschappelijke voorzieningen e.d.) en het zichtbaar maken van de gevolgen van grote, toekomstige transitie. Deze ontwikkeling, mede ingezet door Waag, is een doorlopend proces waarbij Amsterdammers gedurende het jubileumjaar intensief betrokken worden. Waag werkt op een aantal aspecten samen met de gemeente en participeert in de co-creatie van beleid op het terrein van de digitale publieke ruimte. Vanaf 2021 is Waag officieel het Future Lab design & technologie van Nederland.

2.2.5 Kunst en Cultuurprogramma

Kunst en cultuur zitten verweven in het DNA van Amsterdam. Onze stad onderscheidt zich nationaal en internationaal vanwege het vernieuwende en diverse aanbod. Die rol speelt de stad al vele decennia en wil Amsterdam ook in de toekomst blijven spelen. Niet voor niets maakt het culturele en creatieve karakter ook een belangrijk onderdeel uit van het imago van de (hoofd)stad.

Uit onderzoek is gebleken dat veel bewoners verwachten dat de viering van Amsterdam 750 in 2025 ook tot uiting komt in de programmering van inspirerende, culturele activiteiten. Rondom de viering van het 750-jarig bestaan van de stad gaan we daarom een uniek, onderscheidend en breed cultureel programma mogelijk maken. Een programma dat Amsterdam laat zien als een (inter)nationaal toonaangevende en aantrekkelijke cultuurstad waar voor iedereen iets te doen is. Van theater tot nachtcultuur en (pop)muziek. Van film tot musea en beeldende kunst. En alle cross-overs daar tussenin. Dit doen we door met de sector te kijken naar

mogelijkheden om de programmering aan te laten sluiten bij Amsterdam 750 en de programmaliijnen van de viering: het verhaal van Amsterdam, een nieuwe kaart, de stad maken we samen. Ook de realisatie van een passend kunstproject (in de openbare ruimte) volgt later in 2023.

Bovendien heeft het college de subsidieregeling Kunst en Cultuur Amsterdam 750 vastgesteld om aanvullende kunstprojecten bovenop reguliere programmering te stimuleren. De lokale sector kan daar vanaf januari 2023 een beroep op doen. De door (samenwerkende) instellingen aan te vragen projectsubsidie bedraagt minimaal € 100.000,- en maximaal € 500.000,-. Een onafhankelijke, incidentele commissie zal de aanvragen voor kunstprojecten beoordelen.

Onder de subsidieregeling Kunst en Cultuur Amsterdam 750 vallen ook drie edities van het Vrijdenkersfestival (2023, 2024 en 2025). Voor het Vrijdenkersfestival kan per editie maximaal € 50.000,- worden aangevraagd. Het festival is bedoeld om het gesprek met Amsterdammers en gasten uit binnen- en buitenland te stimuleren (bewustwording). Het vrijheidsbegrip is onlosmakelijk verbonden met (de geschiedenis van) Amsterdam. Vrijheid is echter niet vanzelfsprekend en lijkt steeds meer onder druk te staan. Denk hierbij aan de vrijheid van meningsuiting en persvrijheid, maar ook aan de vrijheid om een geloof te belijden.

Het totale budget (aanvraagplafond) van de subsidieregeling Kunst en Cultuur Amsterdam 750 is €1.900.000, waarvan € 150.000 voor het Vrijdenkersfestival. De regeling Kunst en Cultuur onderscheidt zich in doelstelling en omvang van de subsidieregeling die Stichting Amsterdam 750 uitvoert. Bij de regeling vanuit de stichting is het maximumbedrag voor een gehonoreerde aanvraag €50.000,-. Projecten die Stichting Amsterdam 750 financieel ondersteunt, zijn uitgezonderd van de subsidieregeling Kunst en Cultuur Amsterdam

750.

voorbeeldproject toegevoegd.

3. GOVERNANCE AMSTERDAM 750

De opgave voor het jubileumjaar raakt de hele gemeente, zoals kunst en cultuur, onderwijs, duurzaam en groen, sport, en de digitale en fysieke openbare ruimte. Er zijn internationale ambities. Dit vergt betrokkenheid van de gemeente, maar ook van de provincie, de MRA en het rijk. Voor activiteiten die geleid worden vanuit de gemeentelijke organisatie gelden de gebruikelijke bestuurlijke en ambtelijke routes voor afstemming, instemming en verantwoording.

Het bestuurlijk team geeft op hoofdlijnen leiding aan Amsterdam 750. Het compacte programmabureau jaagt aan, verbindt en coördineert. Afstemming tussen projectleiders van programmaonderdelen vindt plaats in het kernteam. Er zijn samenwerkingsverbanden met externen zoals Stichting Amsterdam 750, Mensen Maken Amsterdam en SAIL.

In het zogenaamde bedrijfsvoeringsoverleg worden alle inkoop, financiële, juridisch en personele aangelegenheden besproken. De begeleidingscommissie buigt zich onder leiding van de gemeentesecretaris en betrokken directeuren periodiek over de interne inzet, middelen, activiteiten en verantwoording. In de bijlagen is de governance van Amsterdam 750 schematisch weergegeven. Ter verduidelijking is ook nog de governance bij een

4. PROGRAMMA BEGROTING

Bij de vaststelling van het programmaplan in 2020 is tevens ingestemd met een meerjarenbudget voor Amsterdam 750 van € 15.000.000,-. Dit budget is onderverdeeld in € 12.000.000,- voor kosten van de viering (programmabudget) en € 3.000.000,- voor financiering van de personele inzet (het organisatiebudget). Het programmabudget is nagenoeg volledig gelabeld terwijl er nog veel ingevuld en uitgevoerd moet worden. Momenteel onderzoeken we hoe we de extra kosten kunnen dekken. Hierbij wordt vanzelfsprekend de ambitie van externe financiering betrokken. De gemeente zet in op een substantiële bijdrage van andere overheden en private partijen ter hoogte van € 15.000.000,-. Hiermee komt de publiek-private investering in Amsterdam 750 uit op grofweg € 27.000.000,-.

Ter vergelijking zijn in onderstaande tabel de uitkomsten van een benchmark weergegeven.

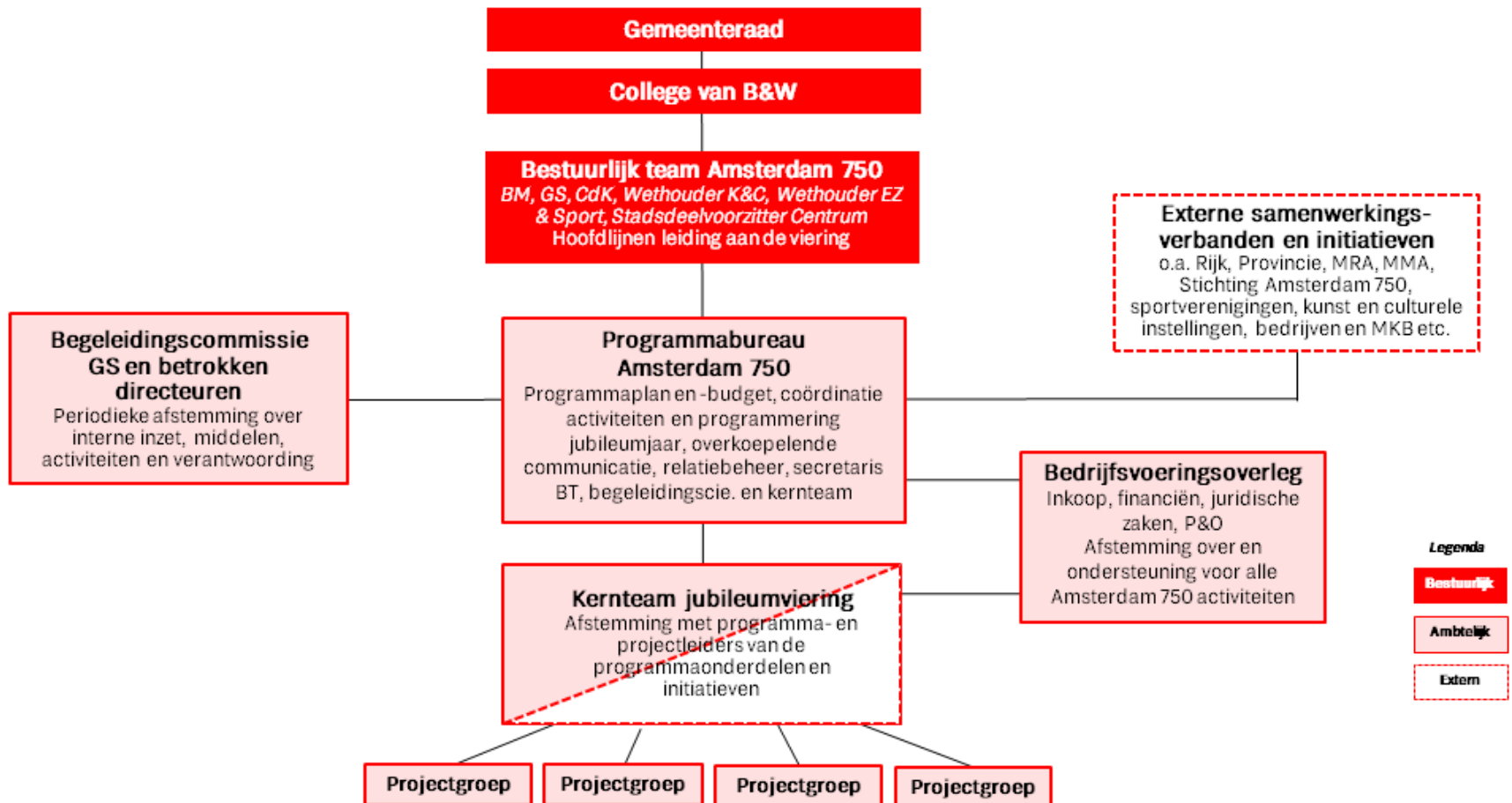
Amsterdam 700 jaar	fl. 6.000.000,-
Leeuwarden: Culturele Hoofdstad 2018	€ 74.000.000,-
Jeroen Boschjaar	€ 36.000.000,-
Koningsdag Rotterdam	€ 6.000.000,-
Eurovisie Songfestival 2021	€ 15.500.000,- (Gemeente Rotterdam)
Quebec City 400 Years	\$ 155. 000.000,-

Met de viering van Amsterdam 750 jaar investeert de gemeente Amsterdam, samen met tal van partners in én buiten de stad, in nieuwe samenwerkingen, ontplooiing van jong talent en in sectoren die hard zijn geraakt door de coronacrisis, zoals kunst, cultuur, sport en onderwijs. Maar misschien nog wel belangrijker is de ambitie om Amsterdammers, temidden van tal van maatschappelijke uitdagingen, nader tot elkaar te brengen.

5. BIJLAGEN

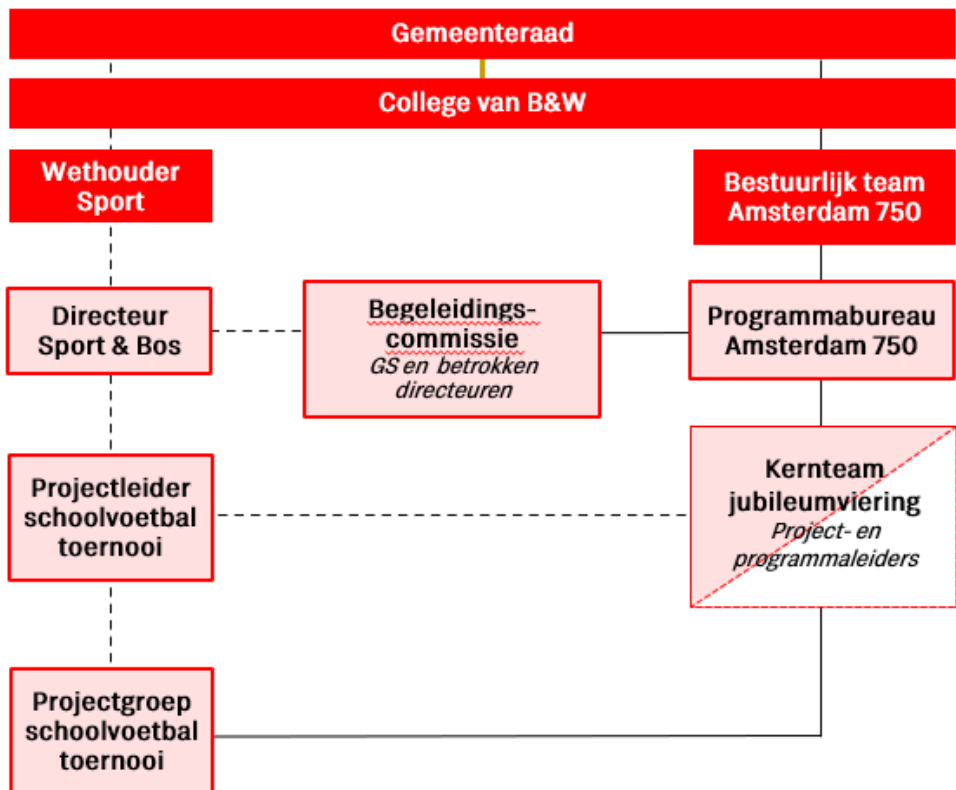
Bijlage 1: Organogram governance Amsterdam 750

Organogram governance Amsterdam 750

Bijlage 2: Organogram governance – voorbeeldproject

Organogram governance - voorbeeldproject

Dit organogram laat een voorbeeld zien van een initiatief dat gekoppeld is aan Amsterdam 750

Veel activiteiten die plaatsvinden onder de vlag van Amsterdam 750 worden geïnitieerd en getrokken vanuit gemeentelijke onderdelen. Deze vallen niet onder uitvoerende verantwoordelijkheid van het programmabureau. Voor deze initiatieven gelden de gebruikelijke ambtelijke en bestuurlijke routes voor afstemming, instemming en verantwoording. Het programmabureau houdt met behulp van het kernteam, de begeleidingscommissie en het bestuurlijke team het overzicht over alle activiteiten.

Legenda

- Bestuurlijk
- Ambtelijk
- Extern

